

Ettevõtlikkus ja ettevõtlusõpetus

Õppeaine maht on 35 tundi (8.klassis), sellest 5 tundi kordamiseks, tagasisidestamiseks ja praktilisteks töödeks.

Õppe- ja kasvatustöö eesmärgid

- 1) Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane omandab teadmisi ja oskusi, mis võimaldavad tal olla ettevõtlik ühiskonna liige;
- 2) mõistab enda majanduslikke vajadusi ja võimalusi ning langetab otsuseid, lähtudes enda valikutest ja ressurssidest, teeb eesmärgipäraseid valikuid finantsteenuste kasutamisel.

Õppeaine kirjeldus

Ainet käsitletakse igapäevaeluga seostatult. Kaks kolmandikku valikõppeaine mahust käsitleb praktilisi tegevusi ja loovust ning kriitilise mõtlemise oskusi arendavate ülesannete lahendamist. Praktilised tööd on konkreetse üksikteema või materjali kohta. Iseseisvateks tegevusteks on kodused ülesanded, klassitööd ja arvutitööd. Õppes on olulisel kohal aktiivõppemeetodid nagu arutelud, juhtumianalüüsid, rollimängud, projektid ja õppekäigud, kohalike ettevõtete külastused, kohtumised ettevõtjatega, ettevõtlike lapsevanematega ja vabatahtlik tegevus kodukohas.

Ettevõtlikkus ja ettevõtlusõpetus annab ülevaate ettevõtte toimimisest ja ettevõtluse tähtsusest ühiskonnas. Ettevõtlikkus ja ettevõtlusõpetus aitab paremini mõista inimtegevuse ja keskkonna vastastikuseid seoseid, ressursside nappust. Ettevõtlikkus ja ettevõtlusõpetus kujundab õpilastes ettevõtluspädevust, enesejuhtimise, sotsiaalsete olukordade lahendamise, loova mõtlemise ja ettevõtluskeskkonnas tegutsemise kaudu. Samuti arusaamist, et vastutus ühiskonna jätkusuutliku arengu tagamiseks on nii üksikisikul kui ka ettevõtetel, kelle otsused peavad lähtuma loodus- ja elukeskkonna säästmise vajadusest.

Ettevõtlikkus ja ettevõtlusõpetus on tihedalt lõimitud teiste õppeainetega, tuginedes matemaatika-, geograafia- ja ajalooõpetusele, ning toetades ühiskonna- ja inimeseõpetuse õppimist, karjääriõpet ja elukutsevalikut.

Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõpetuse kavandamisel planeeritakse ja kooskõlastatakse õppesisu käsitlemist II ja III kooliastme ühiskonnaõpetuse, geograafia, inimeseõpetuse, käsitöö ja kodunduse ning tehnoloogiaõpetuse õpetajatega. Arutlusteemade planeerimisel on rakendatud

koostööd keele ja kirjanduse õpetajaga. Õpilase teabe ja tehnoloogia kasutamise oskuse arendamiseks kasutatakse õppes nüüdisaja tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi, (ettevõtete, omavalitsus- ja riigiasutuste kodulehed, õigusaktid internetis, ettevõtjaportaali, interaktiivsed ettevõtlusmängud, väärtusmängud jne).

Ettevõtlikkus ja ettevõtlusõpetuse aine on jagatud kolmeks suuremaks teemaks: ettevõtlikkus, ettevõtluskeskkond, ning finantsid. Valikaine tugineb ettevõtlusõppe programmi raames välja töötatud ettevõtluspädevuse mudelile.

Ettevõtlusõppe valikaine annab võimaluse sisendi leidmiseks loovtöö läbiviimisel põhikooli lõpetamise tingimusena.

Ettevõtlikkuspädevuse kujundamine on omakorda seotud Risti Kooli väärtustega, milleks on:

järjepidevus – kooli ja kodukoha traditsioonide tundmine aitab paremini mõista iseennast, paikkondlikku omapära ja seotust oma juurtega ning kultuurilist mitmekesisust

loovus - usaldusväärne ja turvaline õhkkond laseb vabal mõttel kasvada ja püüelda enda seatud eesmärkide poole.

uuenduslikkus – avatud maailmavaade loob võimaluse arendada ettevõtlikkust, töökust ja vastutustunnet ning huvi ja sallivust erinevate kultuuride ning eakaaslaste suhtes

Võimalusi lõiminguks, üldpädevuste arengu toetamiseks ja õppekava läbivate teemade käsitlemiseks

Valikaine võimaldab lõimingu kõigi riiklikus õppekavas olevate ainetega, kujundades üldpädevusi ainete ja õpetajate vahelises koostöös. Ettevõtlusõpetus on tihedalt lõimitud matemaatika, geograafia ja ajaloo õppega ning toetab ühiskonna- ja inimeseõpetuse õppimist, karjääriõpet ja elukutsevalikut. Ettevõtlusõpetuse kavandamisel on õppesisu käsitlemist otstarbekas planeerida ja kooskõlastada II ja III kooliastme ühiskonnaõpetuse, geograafia, inimeseõpetuse, käsitöö ja kodunduse ning tehnoloogiaõpetuse õpetajatega. Arutlusteemade rakendamisel on otstarbekas kavandada koostööd keele ja kirjanduse õpetajatega.

Üldpädevused

Kultuuri- ja väärtuspädevuse arendamine toimub läbi erinevate õpiprojektide, õppekäikude abil, kogukonna traditsioonide kaudu õpitakse mõistma erinevaid väärtussüsteeme ning kultuurilist eripära, kujundatakse ilumeelt

Sotsiaalset ja kodanikupädevust arendatakse õpilastes, et nad toimiksid teadlike ja vastutustundlike kodanikena ning toetaksid ühiskonna demokraatlikku arengut ja Eesti riiklikku iseseisvust, mida kujundatakse läbi grupidööde ja projektööpe, kogukonnas, Eestis ja maailmas oluliste tähtpäevade tähistamise ülekooliliste ürituste näol – Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamine - mis on teostatud ka loovtööde näol

Enesemääratluspädevus kujuneb arutluste, rollimängude ning muude õpitegevuste kaudu, mille abil tekib suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; analüüsida oma käitumist erinevates olukordades; käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise; lahendada suhtlemisprobleeme – osalemine õpilasomavalitsuses

Õpipädevuse arendamise käigus tekib suutlikkus organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas, kasutada õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades; seostada omandatud teadmisi varemõpituga; analüüsida oma teadmisi ja oskusi. Motiveerituse ja enesekindluse arendamisele aitavad kaasa iseseisva õppimise päevad ning õpiprojektide ning loovtöö projektide kavandamine.

Suhtluspädevuse arendamisel on oluline oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning eristada ja mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili. Suhtluspädevuse arengu toetamiseks kasutatakse tekstiloomet, rolli- ja lauamänge ning muid mängulisi tegevusi, esitlusi.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase pädevust kujundatakse läbi statistiliste andmete analüüsimise. Õpitakse kasutama tehnoloogilisi abivahendeid ja digitaalsetest allikatest info otsimine, analüüsimine, allikate, sh tehisintellekti loodud teabe usaldusväärsuse hindamine ning erinevate multimeediavõimaluste kasutamine (nt esitlemisel) toetavad omakorda **digipädevuse** arengut.

Ettevõtlikkuspädevus areneb läbi ettevõtlushäevaks loodud õpiprojektide, samuti ürituste korraldamise ja loovtööde koostamise ning finantskirjaoskuse arendamise nt rahatarkuse veebikonverentsil osalemine, praktiliste loovtööde loomise jne

Läbivad teemad

1) elukestev õpe ja karjääri kujundamine - kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel. Erinevate õppevormide kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mida on vaja tulevases tööelus. Ettevõtlikkust ja ettevõtlusõpet õppides kasvab õpilaste teadlikkus karjäärivõimalustest ning saadakse teavet edasiõppimisvõimaluste kohta väga paljudel erialadel. Õppetegevus võimaldab vahetult kokku puutuda töömaailmaga, nt tutvuda ettevõttega. Elukestva õppe ja karjääri kujundamine toimub näiteks läbi õppekäikudel ja õppeprogrammidel osalemise ning külalisesinejatega kohtumiste.

2) keskkond ja jätkusuutlik areng - osalemine erinevates keskkonnahoiuga seotud õpiprojektides aitab õpilastel kujuneda keskkonnateadlikumateks ja vastutustundlikumateks kodanikeks, kes hoiavad ja kaitsevad keskkonda ning väärtustavad jätkusuutlikkust nii kogukonnas, oma riigis kui ka maailmas (Rohelise Kooli projektid, KIK õppeprogrammid, Re-disain, Rohejaht, Teeme Ära!).

3) kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – ettevõtlikkusel ja ettevõtlusõppel on kandev roll antud läbiva teema elluviimisel. Teema läbimisel kujundatakse õpilastest vastutustundlikke kogukonna- ja ühiskonnaliikmeid, kes mõistavad ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, milleks sobivad arutelud ja ühisalgatused - Risti Kooli ettevõtluspäev/laat, "Teeme ära!".

4) kultuuriline identiteet - teema abil kujundatakse mitmekülgseid isiksusi, kes mõistavad kultuuride mitmekesisust seost oma kultuuri ja teiste kultuuride vahel ning on sallivad ja koostööaltid - õppekäigud

5) teabekeskkond ja meediakasutus - taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes kasutab esitluste ja õpiprojektide koostamisel infootsingut, mis järgib interneti turvalisust ja allikakriitilisust – esitluste ja uurimustööde koostamine

6) tehnoloogia ja innovatsioon - õpilased tulevad toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas - AI võimaluste kasutamine igapäevases õppetöös

7) tervis ja ohutus - kujundatakse vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt tervet ühiskonnaliiget - ennetustegevused, loengud, dokumentaal- ja mängufilmid

8) väärtused ja kõlblus - ühiskonnas üldtunnustatud väärtuste ja kõlbluspõhimõtete tundmaõppimine ja nende järgimine koolis ja väljaspool kooli, arvestamine kõikide ühiskonnaliimetega

Lõiming teiste ainevaldkondadega

- **Matemaatikas** saadud teadmised ja oskused on abiks õpilastele, et lahendada ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe õpiülesandeid (nt eelarve koostamine, palga arvestamine, maksud ja maksusüsteem). Matemaatikas omandatakse oskus lugeda tabeleid, diagramme ja jooniseid.
- **Emakeeles** areneb suuline ja kirjalik eneseväljendusoskus, rühmatöös oma seisukoha selge esitlemine, erinevate allikate analüüs ning tekstide mõistmine, õpilased omandavad oskuse koostada ametlikke dokumente.
- **Sotsiaalsained:** Inimeseõpetuses analüüsivad õpilased oma iseloomujooni, huve, võimeid, väärtusi ja vajadusi, toetatakse õpilase minapildi ja enesehinnangu kujunemist. Ühiskonnaõpetuses toimub inimese isiksuseomaduste, oskuste ja teadmiste analüüs ning sobitamine erinevate ametitega. Ühiskonnaõpetuses õpitakse tundma Eesti ettevõtlus- ja majandussüsteemi (äriidee, maksud, palga arvestamine, eelarve koostamine, turumajandus jne)
- **Loodusained.** Õpilased saavad ülevaate inimese arengut ja kasvamist mõjutavatest teguritest, maastikulisest mitmekesisusest, loodusvaldkonna võimalustest ettevõtluses.
- **Kunst ja informaatika** toetavad eneseväljendust (plakatite, postrite ja esitluste kujundamisel kasutatakse infootsingut ning digitaalseid ja manuaalseid tehnikaid). Füüsiline liikumine õppekäikudel ja õuesõppetundides
- **Kehaline kasvatus.** Füüsiline liikumine õppekäikudel ja õuesõppetundides.
- **Võõrkeeled.** Info otsimine

Õppetegevuse kavandamise ja korraldamise põhimõtted

Tegevuste kavandamisel lähtutakse ettevõtlusõpetuse valikainekavast, arvestades kooli ja piirkonna võimalusi ning õpilaste ettepanekuid. Valikaine tugineb ettevõtluspädevuse mudelile.

Õppetööd kavandades luuakse võimalusi õppekäikudeks. Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe valikaine annab võimaluse sisendi leidmiseks loovtöö tegemisel põhikooli lõpetamise tingimusena. Õppetegevuse kavandamisel planeeritakse võimaluse korral koostööd erinevate partneritega, ettevõtlikkuspädevuse ja finantskirjaoskuse arengut toetavate programmidega ning kohalike ettevõtetega.

Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest ja kooli õppekavas sätestatust. Hinnatakse õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust, üldpädevuste saavutatust suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele. Hoiakuid ega väärtusi ei hinnata, nende kohta antakse õpilasele tagasisidet. Hinnata saab arutluskäigu loogilisust, veenvust, argumenteeritust. Õpilane peab olema hindamises aktiivne osaline, tema selgitustel, põhjendustel ning eneseanalüüsil on oluline roll. Väärtusi ja hoiakuid võimaldavad analüüsida rollimängud, juhtumianalüüsid ning rühmatöö. Hindamine peab väärtustama lahenduste erinevusi ja õpilaste isikupära. Hindamine on vahend õpilase arengu toetamiseks. Hindamismeetodeid valides arvestatakse õpilaste vanust, nende individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangutega.

Õppekeskkonna kujundamise põhimõtted

Õppekeskkond toetab kavandatavate õpiväljundite saavutamist. Ettevõtluspädevuse arengu toetamiseks kasutatakse mitmekesiseid tegevusi (nt enesehindamine), mis aitavad teemasid mõtestada, kuid kindlasti on tähtis roll ka terviklikul õpikeskkonnal, mille kaudu soodustatakse õppijate pädevuste arengut ning mis mõjutab seda, kuidas ühte või teist harjutust tajutakse ja sellest õpitakse.

Ainet käsitletakse igapäevaeluga seostatult. Kaks kolmandikku valikõppeaine mahust käsitleb praktilisi tegevusi ja loovust ning kriitilise mõtlemise oskusi arendavate ülesannete lahendamist.

Õppes kasutatakse aktiivõppemeetodeid nagu arutelud, juhtumianalüüsid, rollimängud, projektid ja õppekäigud, kohalike ettevõtete külastused, kohtumised ettevõtjatega, ettevõtlike

lapsevanematega ja vabatahtlik tegevus kodukohas. Õpilase teabe ja tehnoloogia kasutamise oskuse arendamiseks kasutatakse õppes tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi (ettevõtete kodulehed, õigusaktid internetis, ettevõtja portaal, interaktiivsed ettevõtlusmängud jne).

Õpitulemused ja õppesisu III kooliastmes

Risti Kool on koostanud kohalikest oludest lähtuva ja omanäolise ettevõtlusõppe ainekava, võttes aluseks riikliku ettevõtlusõppe ainekava eesmärgid ja õpitulemused.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) püstitab eesmärged, vastutab oma ideede elluviimise eest ning rakendab meeskonnatöö võtteid;
- 2) oskab lahendada sotsiaalseid olukordi tuginedes suhtlemis- ja koostööoskustele ning algatusvõimele ja kaasamisoskustele
- 3) saab aru ettevõtluse tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonnas;
- 4) on positiivse hoiakuga ettevõtluse ja ettevõtjate suhtes;
- 5) kirjeldab enda võimeid, oskusi ja võimalusi tegutsemiseks ettevõtliku kodanikuna;
- 6) teeb eesmärgipäraseid valikuid raha kasutamisel;
- 7) tegutseb säästliku ja keskkonnateadliku tarbijana.

TEEMA: Ettevõtlikkus (10 tundi)

Õpitulemused

Õpilane

- 1) oskab arutleda õnnestumiste ja ebaõnnestumiste põhjuste üle;
- 2) mõistab teiste vaatenurka ja emotsioone ning oskab väljendada kohasel viisi empaatiat;
- 3) tõlgendab ebaõnnestumist kui arengumomenti ning suudab korrigeerida oma tegevust
- 4) oskab leida nähtuste, teadmiste ja ideede vahel seoseid ja sarnasusi;
- 5) oskab püstitada eesmärged, planeerida eesmärgi elluviimiseks tegevusi ja vahendeid, järjestada töö etappe;
- 6) oskab tegutseda iseseisvalt või koos teistega ühise eesmärgi nimel;

Õppesisu: Ettevõtlikkuse arendatavus. Pingutuse väärtustamine, eksimine kui arenguvõimalus; ebaõnnestumine kui võimalus (teha järgmisel korral paremini), riskitaluvus. Motivatsioon, käitumise motiivid, motivatsiooni olemus ja sisu, autonoomne motivatsioon. Emotsioonide teadvustamine ja endast mõtlemine ning emotsioonide reguleerimine. Mõtlemisprotsess, oma mõtlemisest mõtlemine, olukordade analüüs ja sellest õppimine, seni tuntu kombineerimine uudsel ja kasulikul moel. Probleemide määratlemine ja keerukate probleemide lahendamine. Planeerimine, eesmärkideni jõudmine, efektiivne ja teadlik tegutsemine ning eesmärgipärasus. Võimaluste märkamine, vastuvõtlikkus uutele ideele ning valmisolek muutusteks (paindlikkus ja vastupidavus). Inspireerimine, kaasamine ning riskide võtmine. Empaatia ja aktiivne kuulamine, info töötlemine. Konfliktide lahendamine, läbirääkimine, esitlemine ning veenmine. Sihtrühma ja kanali (sh sotsiaalmeedia) põhiste sõnumite koostamine. Koostöö (sh virtuaalne koostöö), meeskonnatöö ja selle olulisus ettevõtluses. Uurimis- või praktilise töö tegemise loogika, teemade valik, tööprotsessi planeerimine, enda motivatsiooni, aja jm tegurite juhtimine loovtöö tegemisel.

Põhimõisted: enesejuhtimine, metatunnetus, arenguuskumused ja meisterlikkuse püüe, autonoomne motivatsioon, emotsioonidega toimetulek, loovus, probleemide lahendamise oskus, planeerimisoskus, algatusvõime, suhtlusoskused, koostööoskused, loovtöö, uurimistöö.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Arutelu paarides, kus osa arutavad paarilisega n-ö positiivse olukorra ja teised negatiivse olukorra üle.
2. Teadlik tähelepanu juhtimise harjutus
3. Enesehindamise ülesanded
4. [Mündiülesanne](#)
5. RPTC-põhine harjutus (role play training in creativity).
6. Tuleviku planeerimise harjutus
7. Seljaga joonistamise juhendamine.
8. Isiksusetestid ja emotsionaalne intelligentsus
9. Loovtöö projekt

Õppetegevus ja metoodilised soovitused

- Antakse ülevaade ettevõtlikkuse põhimõistetest.
- Isiksuse testide abil püütakse avastada ja mõista enda isiksuse omadusi
- Meeskondade moodustamine loovtöö projekti väljatöötamiseks.
- Ajurünnak loovtöö idee leidmiseks, loovtöö projekti koostamine, võimalusel idee teostamine loovtööna.

Lõimingu võimalused:

Matemaatika: tabeli, diagrammi lugemine; **eesti keel:** funktsionaalne lugemine, info analüüs, arutlusoskuse kujundamine; **võõrkeel:** sõnavara täienemine mitmesuguste infoallikatega töötamisel; **inimeseõpetus:** enda võimete, oskuste ja ettevõtlikkuse hindamine, ettevõtjale vajalike isikuomaduste analüüs; **ühiskonnaõpetus:** kodanikualgatus ja ettevõtlikkus; **geograafia:** ressursside ammendumise probleem ja säästev kasutamine, loodusolude mõju inimtegevusele; **tehnoloogiaõpetus:** enda oskustele ja võimetele vastava toote leidmine praktiliseks loovtööks.

Läbivad teemad:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine – ettevõtliku töötaja ja ettevõtja omadused.

Tehnoloogia ja innovatsioon – uudsete ideede leidmine ja IKT vahendite kasutamine.

Keskkond ja jätkusuutlik areng – ressursside nappus ja säästev kasutus.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – aktiivne osalemine rühmatöös.

Teabekeskond ja kultuuriline identiteet – info leidmine loovtööks

Väärtused ja kõlblus – loovtöö olulisus, keskkonna väärtustamine, kodukoha eripära märkamine.

TEEMA: Ettevõtluskeskkond (10 tundi)

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) püstitab eesmärged, vastutab oma ideede elluviimise eest ning rakendab meeskonnatöö võtteid;
- 2) saab aru ettevõtluse tähtsusest igapäevaelus, kodukohas ja ühiskonnas;
- 3) kirjeldab juhendi alusel ettevõtte toimimist;

- 4) tunneb ettevõtluse põhimõisteid, saab aru turgude toimimisest;
- 5) kavandab grupitööna lihtsa turundusstrateegia, hindab vajalikke ressursse ja tarbija vajadusi;
- 6) koostab grupitööna lihtsa ärimudeli;
- 7) on positiivse hoiakuga ettevõtluse ja ettevõtja suhtes, iseloomustab ettevõtlikku töötajat;
- 8) saab aru majanduse jätkusuutlikkuse põhimõttest ja tegutseb ise jätkusuutlikult.

Õppesisu

Ettevõtlikkus ja ettevõtlus, ettevõtte toimimine, ettevõtluskeskkond, ressursside nappus ja jätkusuutlik kasutus, eraomand, konkurents, ettevõtluse võimalused ja riskid, äriidee ja ärimudel, kasumi motiveeriv roll. Turundus, tarbija vajadused ja tootmise eesmärgid, omahind ja turuhinna kujunemine. Ettevõtja ootused ettevõtte töötajale ja meeskonnatöö tähtsus (ülesanded, vastutus, tööjaotus, aja planeerimine). Ettevõtluse roll ja olulisus ühiskonna toimimisel. Kohalik ettevõtlus. Ärieetika.

Põhimõisted

Ettevõtlikkus, ettevõtlus, eraomand, konkurents, ettevõtluskeskkond, äriidee, ärimudel, kasum, kahjum, turundus, omahind, turuhind, tööjaotus, ärieetika, jätkusuutlik majandus.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Mõistekaardi või skeemi koostamine majandusringluse kohta.
2. Äriidee väljatöötamine rühmas ajurünnaku meetodil.
3. Õppekäik kodukoha ettevõttesse ja külastuse põhjal ettevõtte analüüs rühmas.
4. Esitluse koostamine ettevõtte kohta (video- või fotoreportaaž, slaidiesitlus ettevõttest rühmatööna).
5. Ühe ameti kirjeldamine, selleks vajalike teadmiste, oskuste ja tööülesannete iseloomustus ettevõtte külastuse või töökuulutuse põhjal.
6. Külastatud ettevõtte või oma äriidee kohta reklaami koostamine.

Õppetegevus ja metoodilised soovitused

- Antakse ülevaade ettevõtluse põhimõistetest.
- Majandusringluse simulatsioon ressursside ja kaupade ringluse kohta majapidamiste ja ettevõtete vahel.

- Kohaliku ettevõtluskeskkonna kirjeldamine ühe ettevõtte näitel (asukoht, looduslikud eeldused, ressursid, tööjõud, tarbijad)
- Meeskondade moodustamine äriidee väljatöötamiseks.
- Ajurünnak äriidee leidmiseks. ärimudeli koostamine, võimalusel idee teostamine minifirmas või loovtööna.
- Turunduse ja tarbimise teema käsitlemisel siduda reklaami koostamine kohaliku ettevõtte ja õpilaste äriideega.
- Õpilaste kohtumine kohaliku ettevõtjaga ja külalislektori loeng mõnel ainekava teemal.
- Õppekäigud ettevõtetesse oma valla piirides.

Lõimingu võimalused:

Matemaatika: tabeli, diagrammi lugemine, tulu ja kulu, omahinna ja turuhinna arvutamine;

füüsika: füüsikateadmiste rakendamine äriidee väljatöötamisel; **eesti keel:** funktsionaalne lugemine; ajalehe info analüüs, arutlusoskuse kujundamine; **võõrkeel:** sõnavara täienemine

mitmesuguste infoallikatega töötamisel; **inimeseõpetus:** enda võimete, oskuste ja

ettevõtlikkuse hindamine, ametile või ettevõtjale vajalike isikuomaduste analüüs; **muusika:**

muusikatööstus, loovisikute ettevõtlus ja muusika tarbimise reeglid internetis;

ühiskonnaõpetus: majandusringlus ja turgude toimimine, ettevõtluse põhimõisted; **geograafia:**

tehnoloogiate ja seiresüsteemide rakendamine ettevõtluses ja erinevates ametites, ressursside ammendumise probleem ja säästev kasutamine, loodusolude mõju inimtegevusele;

tehnoloogiaõpetus: materjalijääkide sorteerimine ja taaskasutus, enda valmistatud toote turundus ja müük koolilaadal.

Läbivad teemad:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine – ettevõtliku töötaja ja ettevõtja omadused.

Tehnoloogia ja innovatsioon – uudsete ideede leidmine ja IKT vahendite kasutamine.

Keskkond ja jätkusuutlik areng – ressursside nappus ja säästev kasutus.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – aktiivne osalemine rühmatöös.

Teabekeskkond ja kultuuriline identiteet – info leidmine kohaliku ettevõtte ja erinevate ametite kohta.

Väärtused ja kõlblus – äriidee vajalikkus tarbijale, ettevõtja ärieetika, keskkonna väärtustamine; kodukoha eripära märkamine.

TEEMA: Finantsid (10 tundi)

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) mõistab majandusringlust ja maksusüsteemi;
- 2) teeb eesmärgipäraseid valikuid raha kasutamisel;
- 3) oskab nimetada erinevaid finantsteenuseid;
- 4) mõistab ja järgib ühiskonnas kokkulepitud seadusi ja väärtusi rahaga seotud otsuste tegemisel;
- 5) tegutseb teadliku tarbijana;
- 6) märkab looduskeskkonnas ja ühiskonnas tarbimisest tekkinud probleeme ja otsib võimalusi nende ennetamiseks või ja lahendamiseks.

Õppesisu

Tulud ja kulud. Töötasu tuluallikana. Bruto- ja netopalk, palgafond ja maksud. Soovid, vajadused, kulude ja tulude planeerimine, eelarve. Isiklike ressursside piiratus, tulu suurendamise võimalused ja valik. Teadlik ja keskkonda säästev tarbimine, eesmärgipärane finantsteenuste kasutamine.

Põhimõisted

Bruto- ja netopalk, maksud, eelarve, finantsteenused, hoius, laen, intress, säästmine, investeerimine.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Isiklike tulude ja kulude jälgimine nädala jooksul, selle põhjal eelarve planeerimine ja jälgimine. Tulu maksustamise põhimõtete ja määradega tutvumine maksu- ja tolliameti veebilehel. Pankade finantsteenuste võrdlemine vähemalt kahe panga veebilehe informatsiooni põhjal. Hinnavõrdlus sarnaste igapäevaste kaupade kohta kahes kaupluses või e-poes ning tarbijat mõjutavate võtete tuvastamine poodides.

Õppetegevus ja metoodilised soovitused

- Tulude ja kulude käsitlemist on soovitatav esmalt seostada majandusringlusega, tuues välja töö ja tasu seosed üksikisikute, majapidamiste ja ettevõtete vahel ning valitsuse rolli maksude kehtestamisel ning maksutulu ümberjaotamisel.
- Bruto- ja netopalga käsitlemisel tuua välja, milliseid makse ja makseid tasuvad töötaja ja tööandja ning miks need on valitsuse poolt kehtestatud. Soovitatav on selgitada tulumaksu, sotsiaalmaksu, töötuskindlustusmakset, pensionikindlustusmakset.
- Praktilist tulude ja kulude arvestamise ja eelarve koostamise ülesannet on soovitatav alustada soovide ja vajaduste selgitamisest, pöörata lisaks isiklikule eelarvele tähelepanu ka sissetulekute säästlikule kasutamisele ja eelarve järgimise vajadusele peres pikemaajaliste eesmärkide saavutamiseks.
- Säästmise, hoiustamise, laenamise ja investeerimise mõistete selgitamisel on soovitatav õpilastel võrrelda erinevate pankade teenuseid ja selgitada säästmise kui tulevikku suunatud tarbimise ja keskkonnahoiu võimalust. Võimalusel kutsuda teemat selgitama finantsasutuse esindaja.
- Teadliku ja keskkonda säästva tarbimise teemat selgitades pöörata tähelepanu nii tarbija vajadustele kui ka ettevõtja (müüja) tegevuse motiividele tarbija vajaduste rahuldamisel ning selgitada, kuidas kujuneb turuhind. Teadliku ja keskkonda säästva tarbija kujundamiseks suunata õpilasi arutlema toodete valmistamise protsessi, vajalike ressursside otstarbeka kasutamise ja pakendite vajalikkuse ning taaskasutuse üle.

Lõimingu võimalused:

Eesti keel ja kirjandus: finantsalaste terminite selgitamine ja kasutamine klassiaruteludes, kirjandustegelaste finantsalase ja tarbijakäitumise analüüs ning hinnang; **matemaatika:**

hinnakalkulatsioon, palkade arvutamine, intressimäära ja maksude protsentarvutus;

ühiskonnaõpetus: valitsuste ja maksude roll ühiskonnas, tulude ümberjaotamine;

inimeseõpetus: pangateenuste kasutamine, isiklik ja pere eelarve, ressursside säästval

kasutusel põhineva ärimudeli koostamine; **füüsika:** elektrienergia maksumus ja turuhind, erinevad hinnapaketid eraisikutele ja suurfirmadele, säästev energiakasutus ja jätkusuutlik

tootmine; **geograafia:** ressursside säästva kasutamise ja loodusvarade tähtsus

majandusringluses, nende ammendumise probleem, majanduse spetsialiseerumise kasulikkus

tarbijale ja ettevõtlusele, kodumaise kauba eelised, teenuste liigid (transpordi, turismi, meedia jne) nende rahvusvahelisus ja tähtsus tarbijale, omahinna ja müügihinna kujunemine arvestades ressursside kättesaadavust, loodusolusid, konkurentsi ja turu suurust;

muusikaõpetus: õigused ja kohustused muusika tarbijana, CD-plaadi ja kontserdi omahinna ja piletihinna kujunemine, autori õigused ja tulu loomingu eest; **tehnoloogiaõpetus:** materjalide säästlik kasutus, tootmiskulude mõju toote lõpphinnale.

Läbivad teemad:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine – tarbijateadlikkuse ja finantskirjaoskuse kujunemine, erinevate tootmise, teeninduse ja tarbimisega seotud ametitega tutvumine.

Tehnoloogia ja innovatsioon – digitaalsete finantsteenuste kasutamise oskus.

Keskkond ja jätkusuutlik areng – ressursside nappus ja säästev kasutus, jätkusuutlik tootmine ning jäätmete vähendamine ja taaskasutus.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – uurimuslik hinnavõrdlus poodides, isikliku eelarve järgimine, aktiivne osalemine rühmatöös.

Teabekeskkond ja kultuuriline identiteet – info leidmine toodete ja teenuste kohta e-kaubandusest, pangateenuste võrdlemine, teadlikkus kodumaiste kaupade eelistest.

Väärtused ja kõlblus – säästlik tarbimine, kaupleja ärieetika, keskkonna- ja ohutusnõuete järgimine tarbimisel

ÕPPEMATERJALID

[Ettevõtlusõpetuse materjalid e-koolikotis \(Edu ja Tegu\)](#)

[Õppematerjalid – Kaasaja Keskus](#)

[Ettevõtlusõppe-praktilised-harjutused-Sirle-Trueuts.pdf \(ettevotlusope.edu.ee\)](#)

[Minuraha.ee](#)

[Ettevõtlusõpe | Haridus- ja Noorteamet \(harno.ee\)](#)

[Metoodika – Ettevõtlus- ja karjääriõppe programm Edu ja Tegu \(ettevotlusope.edu.ee\)](#)